

Методическа рамка на практико-приложна подготовка на студенти в областта на аудиовизуалните изкуства и медиите - тематични учебни практики

Д-р Ирина Китова

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Благоевград 2700, бул. „Иван Михайлов“ 66, България

РЕЗЮМЕ

Академичната практика показва, че разгръщането на теоретичната подготовка на студентите в областта на аудиовизуалните изкуства и медиите в професионалното поле под формата на „прилагане на наученото в аудиторията“ в среда, близка до реалните професионални условия и взаимодействия, оказва ключово влияние не само върху качеството на обучението като цяло, но и върху бъдещата професионална реализация на студентите. Именно в тази връзка застъпването на тематични учебни практики, съобразени с академичните и професионалните стандарти на висшето образование с тясна професионална специализация в областта на аудиовизуалните изкуства и медиите в учебния план и учебните програми на студентите е необходимо и задължително условие за качествено образование в това научно направление.

Ключови думи: аудиовизуални изкуства, медиите, практика, режисьор, оператор, монтажист

Methodology of Specialized Training for Students in the Field of Audiovisual Arts and Media - Themed Educational Practices

Irina Kitova, PhD

South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad 2700, bl. „Ivan Mihajlov“ 66, Bulgaria

ABSTRACT

Academic practice shows that the display of theoretical knowledge of students in the field of audiovisual arts and media, in the form of "applying the knowledge from the auditorium" in an environment similar to the work environment and professional interactions exerts a key influence not only on the quality of training, but on the students' career as well.

The overlapping of thematic teaching practices conformable to the academic and professional standards of higher education with a close/narrow professional specialization in the field of audiovisual and media arts in the curriculum is necessary and obligatory condition for the quality of the education in this scientific field.

Keywords: audiovisual arts, media, practice, director, director of photography, editor

1. Въведение

Прилагането на интерактивен подход в обучението на студенти в областта на аудиовизуалните изкуства, при който предимство имат методи и техники насочени към стимулиране на активността на студентите, развитие на когнитивните и професионалните умения и мотивиране на тяхната изява в професионален контекст има съществено значение за постигане на високи академични резултати. Такива методи и техники могат да бъдат: консултирането, делигирането на задачи, подкрепянето (затвърдяването), разработването на творчески и други проекти (учене чрез дейност), дискусии, разговори, ролеви игри, ситуации и симулации, семинари, тематични учебни практики, теренна работа, експерименти, изследователска работа и др., повечето от които влизат в спектъра на т.нар. интерактивни методи и техники (или образователни технологии). В една по-свободна интерпретация прилагането на интерактивни методи и техники на преподаване би могло да се разбира като стратегия “да се работи заедно в една обща посока”. Интерактивността се отнася до взаимодействието между преподавател и студент, както и между самите студенти. Използването на интерактивни методи и техники в интерактивната образователна среда може да се разбира като друг начин на организация на учебния процес, ориентиран към стимулиране на участието на студентите и разчупване на строгата академична рамка в едно по-свободно пространство на партньорство и активно взаимодействие.

Обучението на студенти в областта на аудиовизуалните изкуства е предизвикателство както за преподавателите, така и за самите студенти. Учебният процес трябва да бъде организиран така, че да осигурява натрупването и развитието на необходимите знания, умения и способности у студентите без да ограничава тяхната личност или “моделиране” на техния талант според субективните представи на преподавателите, или определена “норма за академичност”. От своя страна, студентите трябва да имат възможност да развият своите способности и своя талант на базата на качествено професионално обучение, но също така да натрупат опит и знания за работа в екип (,което е съществено условие за успешна реализация в областта на аудиовизуалните изкуства), комуникативни умения, организационни умения, професионално отношение, коректност и лоялност в работата. Обучението по аудиовизуални изкуства предполага още и разработването, и прилагането на корпус от практически с цел прилагане на придобитите знания и умения в среда, близка до реалната професионална среда при максимално широк спектър от възможни форми на реализация.

Обучението в областта на аудиовизуалните изкуства е ориентирано към придобиването на максимално широк спектър от знания, умения и компетентности, необходими за успешната реализация на студентите в професионалната им област. Подборът и организацията на учебното съдържание и съпътстващата практическа подготовка е необходимо да отговарят на изискванията за получаване на базисна теоретична и професионална подготовка, както и да е ориентирано към съвременните

тенденции в сферата на аудиовизуалното производство и медиите. Препоръчителна е форма на широкопрофилна програма от фундаментални, специални и общообразователни учебни дисциплини, наред със съпътстващо адекватно практическо обучение.

Професионалната специфика на учебния процес в специалности в областта на аудиовизуалните изкуства и медиите изисква гъвкавост при организацията на обучението – при избора форми на обучение (фронтална, групова, индивидуална, аудиторна и извънаудиторна и т.н.), на подход, методи и техники на преподаване, както и на техники за оценяване на учебните постижения на студентите. Наред с традиционните за висшето образование лекции, упражнения, индивидуални занимания и консултации, много добри резултати дава и подход, при който се поставя акцент върху общи практически задачи, интерактивни дейности, екипна работа и аналитични интерпретации, по-дълги специализирани практикуми. Упражненията и практическите задачи е най-добре да се подбират и съгласуват на паритетен принцип и в унисон с етапа на подготовка в различните специалности, за да се създават референтни модели на професионални, социални и културни взаимодействия, умения за работа в екип и условия за конструктивна критика и анализ, които от своя страна повишават качеството на обучението.

Въвеждането на съвременни форми и методи на обучение, фокусирани върху индивидуалната подготовка на студента и неговата активност в аудиторни и извънаудиторни занятия, допринася за създаване на професионални взаимоотношения “преподавател – студент”, изградени на основата на общи интереси за оптимално развитие на професионалните и творческите възможности на всеки студент, без ограничение в рамките на курс, учебна дисциплина, учебен час и свързване на преподаваното учебно съдържание с бъдещата професионална реализация на обучавания. Практическата подготовка на студентите в специалности в областта на аудиовизуалните изкуства в интерактивна образователна среда формира умения, осигуряващи бързото адаптиране и успешното реализиране в сферата на професионалните компетенции.

В много случаи едно практическо занятие може да се планира, организира и провежда в по-дълъг период от време с оглед на особеностите на съответния формат (презентации, практико-приложни конференции, тематична учебна практика, теренна работа и т.н.) и организационния цикъл.

2. Тематичните учебни практики

Тази форма на практическо обучение изисква най-дълго време за подготовка, планиране и провеждане, тъй като е най-близко до реалния работен и производствен процес, който преминава през предварителни проучвания, подготовка, продукция, постпродукция, реализация/разпространение.

Тематичните учебни практики представляват изнесено обучение с препоръчителна максимална продължителност от 10 дни, което се осъществява в условия много близки до реалната професионална среда. Практиките могат да бъдат провеждани няколко пъти в рамките на една академична годината, но поради по-голямото времетраене, твърде сложната организация и големия ресурс, който изискват препоръчително е да се планират едно или две подобни обучения годишно. Тематични учебни практики могат да се организират за студенти от една специалност, едно професионално направление или различни специалности, чиито теоретични полета кореспондират с темата на практиката.

Добри резултати дава и организирането на подобни обучения на студенти от бакалавърски и магистърски програми, в които магистрите изпълняват ролята на подкрепящи партньори на студентите от бакалавърските програми, или бакалаврите влизат в професионални роли като членове на екип на студент в магистърска програма за реализацията на негов творчески или друг проект.

Тематичните учебни практики по същество симулират реална професионална среда и дават много добри резултати на всеки етап от обучението на студентите.

Условията за ефективно практическо обучение в реална професионална среда са следните:

- предварителна работа върху индивидуален или групов проект – студентите са запознати с темата на практическото обучение и подготвят свои идейни проекти;
- студентите правят свои предварителни проучвания относно темата, места, обекти, хора/участници и т.н.;
- сформирани на екипи;
- определяне на фиксирани срокове за завършване на проектите;
- реализация на проектите;
- презентация на проектите;
- оценка на резултатите.

За успешното провеждане на тематична учебна практика е необходимо студентите да получават подпомагане от страна на преподавател или ментор на всеки етап от работата си по реализацията на индивидуалните или груповите проекти.

Основната цел на тематичните учебни практики е възможността да се прилагат придобитите през семестъра (учебната година) професионални знания, умения и компетентности в реална (или много близка до реалната) професионална среда. Тази форма на практическо обучение предлага големи възможности за учене чрез опит (действие), за пълноценна творческа работа извън формалната академична среда. Студентите се разпределят на реални професионални позиции (роли), изграждат партньорски взаимоотношения, имат обща цел, заедно преживяват различни ситуации, свързани с процеса на работа.

3. Основни дейности, свързани с организацията и провеждането на тематични учебни практики

Основните дейности за провеждане на едно тематично практическо обучение обхващат целия цикъл на реализация, включително и оценката на ефекта от обучението. Най-общо етапите могат да бъдат представени по следния начин:

- организация на тематични учебни практики - определяне на темата и задачите на практическото обучение, съобразно етапа на обучение на студентите; избор на място за провеждане на обучението – препоръчително е тези обучения да се провеждат в друг град или в реална професионална среда, за да могат студентите да преминават през различни етапи на изграждане на професионални взаимоотношения и натрупване на професионален опит като адаптация, предварителни проучвания, сработване на екипа и т.н.; осигуряване на ресурсите, необходими за провеждане на обучението – техника, транспорт, настаняване, храна и т.н.;

- реализация – подготовка на мястото и организация на средата, координация по изпълнението на дейностите, координация на екипите, дейности по техническото обезпечаване – заснемане и т.н.;

- участието – подготовка и провеждане на обучението, координация на работата на екипите, разрешаване на конфликти, подготовка и провеждане на съпътстващи дейности и т.н.;

- презентация на резултата /аудиовизуални или други продукти/; обобщение и оценка на резултатите.

Необходимостта от организирането и провеждането на тематични учебни практики се предпоставя от гледна точка на подпомагането на процеса на професионално обучение на студентите в реална професионална среда; придобиване на знания, умения и способности за учене през собствения (и този на другите) опит; формиране на умения за екипна работа и творческо взаимодействие.

Очакваните резултати са свързани с:

- оценка на въздействието върху целевите групи (подобряване състоянието на целевите групи, участващите студенти и други участници) – придобиването на нов опит, на професионални знания и умения; на умения за работа в екип; за изграждане на професионални взаимоотношения на партньорство, професионална и творческа атмосфера;

- стимулиране и развитие на потенциала на студентите;

- мултиплициращ ефект – мотивация за активно учене и професионално развитие;

- устойчивост на резултатите – мотивиране и подкрепяне на нагласата за професионално отношение към работата, за авторефлексия и самооценка за възможностите за учене през целия живот.

Използване на интерактивни методи и техники в контекста на практическото обучение на студентите - в рамките на този формат студентите се обучават/учат; развиват знания, умения и способности в няколко основни посоки:

- натрупване на професионален опит;
- професионално развитие и специализация;
- изграждане на партньорски взаимоотношения и работа в екип;
- авторефлексия, самооценка и самоконтрол;
- свобода на творческата интерпретация;
- представяне и оценка на резултатите от обучението.

В провеждането на тематични учебни практики могат да се прилагат/използват всички познати интерактивни методи и техники. Самите практически обучения по същество представляват ролеви игри (симулационни игри, ситуационни игри, игри-драматизации), в които всеки студент е поставен във възможна бъдеща професионална позиция. Често се използва и смяна на ролите т.е. студентът е в ролята на член от екипа (извън собствената си професионална специализация), когато е важно да се разбере спецификата на работата на професионален партньор, за да се развият знания, умения и способности за работа в екип и изграждането на професионални отношения на партньорство, колегиалност и етика. Когато практическото обучение позволява студентите изпълняват и роли на актьори, репортери и т.н. в съответния професионален или творчески проект, което предоставя възможности за натрупване на опит в професии, различни от тези, свързани с аудио-визуалните изкуства.

При провеждането на тематичните учебни практики свободата в организацията на обучението и подбора интерактивните методи и техники е най-голяма. На всеки етап от обучението със съответната цел могат да се използват SWOT-анализ, пирамида, светкавица, мозъчна атака, записване на идеи, лавина, техника “Грите (четирите, петте ...) важни неща”, Шест мислещи шапки на Де Боно, дискусии, дебати, експерименти и т.н. Всички тези методи и техники са много адекватни и полезни за студентите, когато са планирани като логика и ефект, съобразени със самото обучение и конкретната ситуация.

Ефектът от използването на интерактивни методи и техники при организирането и провеждането на тематичните учебни практики като част от практическото обучение на студенти в областта на аудиовизуалните изкуства може да се обобщи до придобиване и формиране на:

- практически професионални знания, умения и способности;
- способности за оценяване на приложимостта на придобития нов опит;
- комуникативни умения;
- способности за активно включване, партньорство и работа в екип;
- способности за креативен подход и оригиналност на творческите решения;
- способности за творческа интерпретация;

- знания, умения и способности за конструиране на аудиовизуалните жанрове в киното и телевизията;
- знания, умения и способности за анализиране и синтезиране на принципите на визуалния разказ;
- знания, умения и способности за работата с актьора на сцена и снимачна площадка;
- усещане за компетентност и за успех.

В контекста на практическото обучение на студенти в областта на аудиовизуалните изкуства е важно да се отбележи и възможността за по-свободно планиране и организиране на обучението, съобразно темата и условията за реализацията му.

4. Интердисциплинарните артистични проекти като специфична форма на тематична учебна практика

В рамките на тематичните учебни практики могат да бъдат реализирани и обучения, свързани с представяне на интердисциплинарни професионални и/или артистични проекти – организиране или участие в създаването или представянето на творчески, информационни или професионални платформи и форуми; организиране, участие или мениджмънт на фестивали; създаване, продуциране и/или менажиране на събития, спектакли, пърформанси, кампании и т.н.

Интердисциплинарните проекти са форма на реализиране и представяне на артисти от различни изкуства и съвременни културни практики, което е естествено продължение на традиционните фестивали и празници, интерпретирани в постмодерна ситуация. Тези платформи или събития обикновено са много широкообхватни и разностранни като съдържание, независимо от рамката (тематичната ориентация) на самото събитие – напр. фестивал за късометражни филми, към който паралелно с филмовата програма се провеждат презентации, пърформанси, обучения и т.н. Интердисциплинарните проекти са отговора на съвременните тенденции за глобализация и развитие на медиите и комуникациите.

Целите на участието в или организирането и реализирането на интердисциплинарни проекти са пряко обвързани с професионалната реализация на студентите в областта на аудиовизуалните изкуства и медиите. От една страна участието в подобни проекти (събития, платформи и т.н.) пряко предоставя възможности за реализация на млади професионалисти и творци, и популяризиране на тяхното творчество, създава условия за съизмерване на постиженията и запознаване с нови тенденции и търсения в областта на изкуствата и културата, за осъществяване на творчески и професионални контакти.

От друга страна, организирането на фестивали, предизвикателства, презентации, пърформанси и т.н. предоставя уникални възможности за развитие

на знания, умения и способности за концептуализиране на явления и тенденции в областта на изкуствата, културата и медиите, и тяхното публично представяне.

Основните дейности са свързани с:

- участие в интердисциплинарни проекти;
- проучване на потенциалните възможности за участие, за професионална и творческа изява;
- избор на интердисциплинарен проект, на който да се участва и на начина на участие;
- изработване на стратегия за участие;
- подготовка за участие;
- подаване на документи за участие и т.н.

Организация на интердисциплинарни проекти:

- проучване и избор на тематична ориентация на интердисциплинарния проект;
- изработване на стратегия за организация, реализация, презентация и изграждане на логика и структура на представяне на проекта и на участниците;
- проучване на потенциални партньори, установяване на партньорски взаимоотношения и договаряне на общите цели;
- уточняване на участниците, контакти и координация на участниците;
- разпределение и координация на дейностите;
- изработване на графици;
- подготовка на информация за медиите и PR;
- подготовка на мястото (местата) и организация на средата;
- дейности по техническото обезпечаване – заснемане и т.н.

Необходимост от участието, организирането и провеждането на интердисциплинарни проекти – създаване на възможности за реализация на младите професионалисти и творци в областта на аудиовизуалните изкуства и популяризация на тяхното творчество; подпомагане на процеса на професионално обучение на студентите чрез натрупване на опит в областта на организирането и провеждането на фестивали, предизвикателства, презентации, пърформанси, кампании и др.; придобиване на знания, умения и способности за учене през собствения (и този на другите) опит; формиране на умения за екипна работа и творческото взаимодействие.

Времетраенето на един интердисциплинарен проект може да бъде от няколко часа до няколко дни, или седмици, в зависимост от мащаба, участниците и ресурсите. Организацията на подобни проекти изисква различно време и ресурси в зависимост от сложността на проекта. Не е изключение подготовката за презентация или пърформанс от 1 час да отнеме месеци работа на значителен брой творци, специалисти и технически лица.

Очакваните резултати са свързани с:

- оценка на въздействието върху целевите групи (подобряване състоянието на целевите групи, студенти и участници) – придобиване на опит, на професионални знания и умения за представяне на творци, творчество и творчески изяви; на умения за работа в екип; за изграждане на професионални взаимоотношения на партньорство и творческа атмосфера;

- стимулиране и развитие на потенциала на студентите чрез създаване на възможности за професионална или творческа реализация;

- мултиплициращ ефект – мотивация за активно учене и професионално развитие;

- устойчивост на резултатите – мотивиране и подкрепяне на нагласата за професионално отношение към работата, за авторефлексия и самооценка, за учене през целия живот.

Използване на интерактивни методи и техники в контекста на практическото обучение на студентите - в рамките на участието и организирането на интердисциплинарни артистични проекти студентите се обучават/учат; развиват знания, умения и способности в няколко основни посоки:

- натрупване на професионален опит по отношение на презентацията на културни продукти, творци, творчество и творчески изяви;

- придобиване на опит в полето на медиите и съвременните комуникации;

- професионално развитие и специализация;

- изграждане на партньорски взаимоотношения и работа в екип;

- формиране на организационни умения;

- формиране на комуникативни умения;

- изграждане на връзки с обществеността и медиите и т.н.

В организацията и провеждането на фестивали, предизвикателства, презентации, пърформанси, кампании и др. могат да се прилагат/използват всички познати интерактивни методи и техники.

На нивото на концептуализацията и организацията на един интердисциплинарен артистичен проект ефективно могат да се използват SWOT-анализ, пирамида, светкавица, мозъчна атака, записване на идеи, лавина, техника “Трите (четирите, петте ...) важни неща”, дискусиите. Тези методи и техники подпомагат избирането на формата (фестивал, предизвикателство, презентация, пърформанс, кампания и т.н.); изработването на концепцията, целите и стратегията за реализацията на съответния интердисциплинарен проект; организацията на работата по реализацията на конкретните дейности; за стимулиране и развиване на екипните взаимоотношения при разпределението на ангажиментите; за разработване и прилагане на стратегии за презентация и PR и т.н.

На нивото на реализацията на студентите може да се наложи да изпълняват различни роли, свързани с организацията. Това предоставя възможности за натрупване на опит в професии, различни от тези, свързани с аудиовизуалните

изкуства. В зависимост от мащаба на събитието определени критични ситуации могат да се проиграят в аудитория под формата на симулационна игра, ситуационна игра или игра-драматизация, за да се подготвят студентите за възможните ситуации, в които могат да попаднат и как да реагират адекватно и професионално.

Ефектът от използването на интерактивни методи и техники при участието, организирането и провеждането на интердисциплинарни проекти като част от практическото обучение на студенти в областта на аудио-визуалните изкуства може да се обобщи до:

- придобиване на практически професионални знания, умения и способности за организиране и участие във фестивали, предизвикателства, презентации, пърформанси, кампании и т.н.;
- придобиване на практически професионални знания, умения и способности за разработване на идеен проект в областта на културата, аудиовизуалните изкуства и медиите;
- придобиване на практически професионални знания, умения и способности за презентация на културни продукти и PR;
- формиране на способности за креативен подход и оригиналност на решенията при организиране на събития;
- формиране на способности за оценяване на приложимостта на придобития нов опит;
- придобиване на комуникативни умения;
- формиране на способности за активно включване, партньорство и работа в екип;
- придобиване на усещане за компетентност и за успех.

Важно е да се отбележи, че е необходимо теоретичното и практическото обучение да бъде максимално синхронизирано. Едни и същи методи могат да бъдат използвани като активни или като интерактивни. (Гюрова, Дерменджиева, Божилова, Върбанова, 2006:176) Интерактивните методи изискват партньорски взаимоотношения и диалогов вид комуникация. Безспорно интерактивните методи се съчетават чудесно с груповата работа – много от тях са методи за групова работа (Гюрова, Дерменджиева, Божилова, Върбанова, 2006:176).

Практическото обучение на студенти по аудиовизуални изкуства е базирано на две фундаментални изисквания.

На първо място е натрупването на професионални знания, умения и способности в среда, близка до реалната професионална среда. Особенности на професионалната среда в тази област са високата степен на динамичност, честата промяна на условията, на времето и сроковете за изпълнение, на екипа и т.н.

И на второ място – развиването на комуникативни способности и способности за работа в екип (социални умения), без които творческият процес

е невъзможно да се случи. Спецификата на професиите в областта на аудиовизията изисква постоянно взаимодействие с други хора (творци, професионалисти и специалисти).

От особено значение е развитието на умения за взимане на решения (адекватност, гъвкавост и бързина), което пряко кореспондира с една от основните задачи на организираното обучение на възрастните – „да подготви учащите сами да вземат решения относно собственото си учене, да поемат отговорност, да търсят и генерират идеи” (Гюрова,1998:313). И още „възрастните учащи трябва да могат (ако не могат да бъдат научени) да определят собствените си приоритети, реални и изпълними, цели и задачи, да си изработят собствена стратегия за учене и собствено мнение (позиция) по отношение на изучавания материал и новите идеи. И тъй като недостатъчно развитите умения за учене често стават причина за отказ от обучение ... то обсъждането, формирането и усъвършенстването им, са една от основните задачи пред преподавателите на възрастни и част от перманентния контрол и оценяване”. (Гюрова,1998:314-315)

Ефективното обучение на студенти по аудиовизуални изкуства почива върху активното прилагане на научното по време на лекционните курсове на практика не само в перспективата на затвърждаването на придобитите знания и умения, но и като необходима подготовка за работа в реална работна среда при активни професионални взаимодействия.

5. Заключение

Перспективата за успешна професионална реализация на студентите в сферата на аудиовизуалните изкуства предполага още по време на обучението да се създават и поддържат модели на добра професионална практика и да се формират умения за пълноценна работа в екип, паралелно с възможността за изява на индивидуалните способности. Тематичните учебни практики, реализирани в интерактивна образователна среда и чрез прилагане на интерактивни методи и техники на преподаване предполагат работата в екип и развиват не само професионални, но и социални умения и личностни качества – комуникативни умения, способности за адекватна оценка на референтни модели, желание за сравнимост на получените знания и умения чрез активното участие в творческия процес, както и способности за конструктивен анализ на резултатите.

Литература

- Гюрова, В., (1998), Андрагогия – изкуството да обучаваме възрастните, София
- Гюрова, В., Дерменджиева,Г., Божилова,В., Върбанова,С., (2006), Приключението учебен процес – ръководство за университетски преподаватели, София